

gen skal nævnes for god ordens skyld og ligeledes at der på s. 138 er faldet en henvisning til side 87 ud, på s. 300 2 henvisninger til s. 168 og 235. Det indtryk bogen efterlader er imidlertid overordentlig positivt.

Jørgen Fink

Bertel Bernhard (red.): *Sådan skabtes Danmarks store virksomheder*. (Erhvervs-Bladets Forlag, 1988). 828 s.

Man skal ikke lade sig forlede til at tro, at denne bog præsenterer egentlig seriøs firmahistorie. Der er nærmest tale om en handelsvejviser med firmahistoriske oplysninger af vekslende kvalitet, garneret med et stort antal halvsides portrætter af administrerende direktører. Den ser ud til at være blevet til på samme måde som handelsvejviserne: Man anmoder firmaerne om at indsende materiale, som så bliver skåret over den samme læst. På den baggrund forstår man godt redaktørens konklusion: »... langt de fleste virksomheder er skabt ... på ideer, dristighed, økonomiske ofre, utrættelig arbejdsindsats og ukueligt gå-påmod ...« Det er næsten for meget.

Det forandrer ikke den kendsgerning, at man kan hente solide, konkrete oplysninger i værket, f.eks. om Fisker & Nielsen, om Lego og om andre firmaer. Det afhænger i hvert enkelt tilfælde formentlig af, hvorledes firmaernes informationsafdelinger har grebet sagen an.

Bogen er tilegnet Hendes Majestæt og forsynet med et forord af Poul Schlüter. De takkes hjerteligt af redaktionen, dels for at acceptere dedikationen, dels for at have skrevet. Yderligere takkes Erhvervs-Bladets medarbejdere og endelig firmaerne for deres positive indstilling til opgaven.

Det er næsten for meget.

Ib Gejl

Esther Petersen (red.): *Glimt af sygeplejens historie. Sygeplejersker fortæller*. (Dansk Sygeplejeråd, 1987).

Bogen består af en række erindringskildringer fra ældre sygeplejersker, suppleret af en indledning, der behandler historien bag fortællingerne. I sidstnævnte opridses hovedpunkterne i sygeplejens historie i det 20. århundrede, hvor Dansk Sygeplejeråd stiftet 1899, har spillet en altafgørende rolle. Sygeplejerådets første store arbejdsopgave var kampen for professionalisering af sygeplejerhvervet, som tog mere end 30 år. Fra en uddannelsestid på 1½ år i 1899, lykkedes det i løbet af disse 30 år at få uddannelsestiden op på 3 år, tilligemed, at den blev lagt i mere faste rammer med krav til uddannelsesstederne osv. I 1933 blev loven om sygeplejerskers statsautorisation vedtaget.

Det betød, at ingen måtte arbejde med sygepleje uden den autoriserede uddannelse. Der var i årene forud gået en bitter kamp, bl.a. om landsygeplejeforeningernes ret til at uddanne »sygeplejersker« på et halvårigt kursus i København. Også løn- og arbejdsforhold blev i disse år lagt i mere faste rammer. Der blev lavet regler for, hvor mange sygeplejeelever, der måtte beskæftiges i forhold til uddannet personale. – Erindringerne giver her et godt indtryk af, hvordan eleverne blev brugt som billig arbejdskraft. Endelig blev arbejdstiden i 1934 sat ned, så den svarede til 8 timersdagen i det øvrige samfund.

Som nævnt udgør erindringerne den primære del af bogen. Der er tale om 7 erindringer, der hvad angår professionsperiode er koncentreret om tidsrummet 1900-1940, dog med en overvægt på mellemkrigstiden. – I fortællingerne træder professionaliseringen levende frem, i form af oplevelser, der spænder fra et udpræget land-syge hus,

som Grindsted præget af uformelle arbejdsrammer – til erfaringerne med de store bysygehuse, hvor arbejdsdeling og arbejdsdeling var fuldstændig fastlagte.

Via erindringerne kommer man tæt på det, der dengang var sygeplejearbejde: mødet med sygdom og død, med kønssygdomme, kropsekreter og andre stærke sager. Og man møder den specielle kultur, som disse sygeplejersker blev indsocialiseret i: Der skulle De'ses, også mellem elevkammeraterne, foruden at der var forskrifter for frisure og påklædning og for livet som sådan. Som indgang til uddannelsen krævedes bl.a. en pletfri vandelsattest.

Erindringerne er interessante, fordi de tilsammen danner et stort og mangfoldigt billede af denne første store generation af kvindelige sundhedsarbejdere i Danmark. Der er tale om en generation, hvor begreber som kald og næstekærlighed stadig spillede en central rolle. Generelt er erindringerne præget af distance til hospitalshierarkiet, til stuegang osv., uden at det dog på noget tidspunkt kommer til kollektive opgør. I den sammenhæng er den tidligere diakonissesøster, Rigmor Hoppes erindring interessant. Hun beretter om forsøget på at sekularisere søsterordenen, et forsøg, der ikke lykkes, og som betød hendes udtræden af den.

Erindringerne er indsamlet i et samarbejde mellem Dansk Sygeplejeråds Seniorsammenslutning, Nationalmuseet og Dansk Sygeplejeråd, og er kun en lille del af et større materiale. Der er kun foretaget en let bearbejdning af dem, og de fleste »bærer da også sig selv hjem«. Under alle omstændigheder fremkalder bogen nysgerrighed efter at vide mere. Et ønske, der netop nu bliver opfyldt af Sygeplejerådet, som lige har sendt et første bind af en mere bearbejdet sygeplejehistorie på gaden. Herved synliggør Dansk Syge-

plejeråd en historisk interesse, som også har præget mange andre faglige foreninger og forbund i de senere år. Alt i alt er der tale om et prisværdigt initiativ, der udfylder en blind plet på kvindehistoriens danmarkskort.

Hilda Rømer

Elsebeth Nørgaard Pedersen: *A/S Ballin & Hertz – et firma og dets baggrund*. (1988). 213 s.

Elsebeth Nørgaard Pedersen har givet gode bidrag til lokalhistorien ved beskrivelser af hovedgården Ålegård samt møllerne på Øland, alt sammen i det nordvestlige Jylland. Derudover har hun specialbehandlet ejendommen Schumachers Gård, Bredgade 30 i København. Man gætter nok ikke forkert, når man slutter, at nærværende arbejde har forbindelse med bogen om Schumachers gård, da moderselskabet til Ballin & Hertz i 1965 flyttede ind i dette hus – højesteretssagfører Otto Liebes tidligere ejendom.

Forfatterens forudsætninger for at skrive moderne firmahistorie er ikke så gode, som når det gælder lokalhistorien. Det er karakteristisk, at denne bog er bygget op som hendes foregående bøger med vægten lagt på det topografiske og personalhistoriske. Det er generelt en tvivlsom indgang til firmahistorien, der har en bedre basis i generelle økonomiske og samfundsmæssige forhold samt – ikke mindst – forholdene i den pågældende branche under skiftende konjunkturer og teknologisk udvikling. Men selvfølgelig spiller det personalhistoriske en stor rolle, og det er karakteristisk, at bogens første halvdel, der dækker tiden inden industrialiseringen, er langt den bedste. Her arbejder forfatteren med et kildemateriale, hun kender. Hun skriver et godt dansk og er meget omhyggelig med